

մէ մեպուեցաւ, և այդ յուսով պատշաճ դատեցին թերեւս թշնամական միտումով զայն տապալել։ Բայց ընկերութիւնս սէրը իրեն անաշնորդ ընտրելուն և իրեն նպատակ ըրած բլլալով ըստ կարի ազգին օգտակար ըլլալ, ամեն դժուարութիւններէ և խոչընդոտներէ չվհատելով յարատեց իր պաշտօնին մէջ որ է անուս ազգայնոց մէջ ուսմունք տարածել. և երջանիկ պիտի համարի ինքզինք, եթէ ձեռ բարոյապէս և նիւթապէս ամակցութեամբ իր այս նպատակին լիովին հասնի։ Կլլերջացնեմ խօսքս մեծաճեարք, ննդրելով որ սիրով և միաբանութեամբ իրարուն օգնութեան ձեռք կարկառենք, մեր բոլոր ճիգը թափենք ազգայնոց մէջ ուսում և դաստիարակութիւն ծաւալելու. այն ատեն ապահով եղիք որ մեր ոսկեղարք պիտի նորոգի և Ձմիւռնոյ Հայը վերստին իր փառաւոր անունը ստանալով նախանձելի պիտի հանդիսանայ օտարաց առջև իսկ, Ս. Յասափս բաւ կրօնպիւծ. այլ ոչին բեմէն մեկնելէ առաջ նուիրական պարտաւորութիւն կը համարիմ ինձ, յանուն Անձնուէր ընկերութեան իմ խորին նորհակալիքս յայտնել նախ ամենա. իրիմեան սրբազան հօր որ իւր ներկայութեամբ հաճեցաւ պատուել ընկերութեանս տարեգարծը, և ասիկա մեզ մեծ քաջակեր մ'է ապագային մէջ ասելի եռանդեամբ աշխատելու. կրփութամ նոյնպէս շնորհակալեացս հոռատուն յայտնել նախ քաղաքական փողովոյ մեծա. անդամոց՝ որ հաճեցան ազգաւորաբար Մեքուպեան վարժարանին ծաղկոցը ընկերութեանս գիշերային դասախօսութեանց յատկացնել. ապա կրփութամ նաև իմ խորին երախտադիտութիւնն յայտնել վահանեան ազգօգուտ ընկերութեան որ ստուգապէս քաղաքիս եկեղեցական բարեկարգութեան վահան եղած է, և որ հաճեցաւ ազգասիրաբար այսչափ շնորհութիւն և փայլ տալ ընկերութեանս տարեգարծի հանդիսին և ասոնք ապահով ըլլան որ իրենց անունը երախտագէտ զգացմամբ կըսելէ և պիտի յիշէ միշտ Անձ. ընկերութիւնը։

Ս. Ղ. Դ. Բաբազեան։

Անկէ 7-8 տարի առաջ Բարսիկեօղեան եղբայր իւրական էֆէնեան մեռնելուն անոր ժառանգութեանը կը բաժնուի իւրեղբարցը. որոցմէ մեծան Մ. Գրիգոր, Տիգրան և Կարապետ էֆէնեաններն չուզելով իրենց բաժնին ինկած չինք. հաղարկան իրան ընդունելով լուսեայն և առանց մէկու մը բան մը ըսելու կընդունեն զայն ազգին այդ 15,000 լիւրան զատ չահեցնելով, որոցմէ մեծ գումարի մը հասնելուն նպատակէն գործադրելու են ինքն Երբ Կարապետ էֆէնեաններն անոր ժառանգութեանը բաժանմանը միջոցին այդ 15,000 լիւրայի գործողութեանը տարակը կը գտնուի վաճառատան մէջ, որմէ կը հանձնուի թէ 45,000 լիւրայի հասեր է. խնդիր լիւրայի այդ մասին հանդուցեալ Կարապետ էֆէնեանցը և աներոջը մէջ աեղը բայց վերջապէս հաստատուելով թէ Կարապետ էֆէնեան կենդանութեանը իւր ազատ յօժարութեամբ իր բաժնին ինկած այդ գումարը նուիրած է ազգին, համաձայնութիւն կը դրանայ մէջերէն և գաղտնիքը երևան կը ընէ. որմէ յետոյ Կարապետ էֆէնեան կտակին պայմաններուն վրայ և որ տակաւին աւարտած չէ. Այս կտակին գլխաւոր պայմաններն են. հոգը արդէն ազգին եղած գետնի վրայ ընդարձակ Հայ վաճառականական զբոսը մը կանգնել, որ պիտի կառավարուի յատկապէս Եւրոպայէն բերուած տնօրէնի մը և 7-8 Հայ վաճառականներէ բաղկացեալ տնօրէն խորհրդոյ մը ձեռամբ, որոյ նախագահը պիտի ըլլայ Բարսիկեօղեան գերդաստանէն մէկը. հոն չի չափ ազբաւ աղայք ճիւղ պիտի ուսանին անկէ աւելին թողակաւոր ըլլալով, այդ ճիւղ աղբաւ աղայոց գործոցն և ինչպէս վերջը գործը գտնելը անհրաժեշտ պարտականութիւնը իր ըլլայ տնօրէն խորհրդոյն:

Անեանց Յակոբն իւր եկեղեցական զգեստին ինքզինքը Հայոց վարդապետի տեղ գնելով խաբէր կուգէ զբարեմիտ հասարակութիւնն, ինչպէս Կարապետը եղած է նա ի վնաս կառավարիկութեան ամենայն Հայոց ըստ յայտարարութեան զոր հրատարակեցինք Արշալուստի նախընթաց թուոյն մէջ, ինչպէս արդէն անդամ մի:

ՇԵՐՈՒՆԻՆ ՈՐ ԵՐԳԸ ՅԻՇԷ

Վերջապէս հագիւ բուլ.
Կարմիր ծալքերն էր հարցուէր.
Երկինքը պարզ, աստղեր նորէ.
Լուսին կիսով ստուեր հագիւ.
Եւ ծերունի մի շիրմի քով
Երգէ յիշեց, նաեւ փորձած
աստղանիշը բուրբուռն քով.
Եւ ծերունի անէր անէր յիշեց
Կտակէն իւր, իւր անտառ տարիներու շարին տակ
Գետ կը մտայ, բուրբ երբէր անտառիս չէ առ շիրմի.
Կա ճիւղ, իմ ցոյք բուրբ հաւատարիմ.
Իմ ծանակց կուլ չտար մի սուրբ յիշատակ:
Ու անա շրթներն այն տրտմանոյ ծերունիին
քարին հոյն մամուռապարակ.
Ու անա անկուրն անկուրն անկուրն
արցունք ցողին, ի յիշատակ...:
Վայրն էր մեղիկ. խոտեր բուրբ.
Կանաչ, կանաչ, այլ փոքրիկ.
Շուրջ ջկար բնակ բոյսեր
Չեռանները կը պահէին.
Եւ ծերունի այն փոքրիկ
բաղը յիշեց խեղճ աղջկին
նաեւ ճիւղ քարին վրայ:
Եւ ծերունի անէր.
Չարտիր ալ իւր մոխիր. ոչ ալ բոյսերն այն
մոխիր փոխեր.
Ու ան, ճիւղ, հաւատարիմ զուր ճիւղ բուրբ
Ծամանակը կուլ չտար մի սուրբ յիշատակ:
Ու անա յոնքէն այն վշտաբէկ ծերունիին
պոստին, կրին աչաց վրայ.
Ու անա ծանակց անկուրն անկուրն
քարին ցողին. ինքն անշարժ կայ.
Ժամն էր լոյսի, եւ ծերունի
յիշատակովն ապուշ արբիւ.
Աչերն յոնքէն իւր Երկին,
խոտեր ուներ ծանակցիւ.

Իմաց տուած եւր, հարկ կը համարիմք կրկնել
այժմ թէ յիշեալ Յակոբն սուրբ վերայ խեղճ
գարուածն են յաններ կը բանալին. ի վերջն
անցնելով յԱղէքսանդրիա գնաց և անտի ի
Հնդկաստան պիտի երթայ զմիամիտ Հայ ժողովուրդն խաբէր և ստակ ժողովուրդ մտոք:

Սուրբ Երուսաղէմի ՍիՅի ամառը որչա՛ր Մայիսի տետրին մէջ զհետեւեալն ընթերցուեց.
«Տեղւոյս մեր քաղաքայի ազգայիններէն Պ. Սրապիոն Մուրադեան շնորհալի և լեզուազէտ երիտասարդն, որ Պրուսաց հիւպատոսարանի թարգման էր, ուղեւորեցաւ ի Պէրլին, ուր պիտի պատրաստուի Արեւելեան լեզուաց և կամ իրաւագիտութեան ընտելութիւն առ և վրայագիր ուսանալ, որով ասպարէզ կը բացուի իւր առջև հիւպատոսական պաշտօնեութեան մէջ:
Պ. Սրապիոն Մուրադեան արդէն անձամբ ծանօթ է Պրուսիոյ թագաժառանգ իշխանին և այլ յերմանական մեծամեծաց, որոնք մերթ ընդ մերթ այցելութեան ելած են ի Պաղէստին ուստի քաջայայտ եմք, որ թէ իւր մեծանուն ծանօթից շնորհիւ և թէ իւր բնածիր լեզունաւորութեամբ պիտի հասնի իւր գեղեցիկ նպատակին ի պատիւ իւր անձին և ի վառ Հայ երիտասարդութեան:
Պ. Սրապիոն երկու կրտսեր եղբայրներ ևս ունի. որոնք կը պատրաստուին Յուպէի Գերմանական դպրոցի մէջ, ժամանակին Գերմանիա երթալու և ուսման զանազան ճիւղերու մէջ կատարելագործուելու համար:

Կըլեմէր թէ գերաւ տէր Գարրիէլ Ա. լուսեան Ս. Արքեպիսկոպոսն Մայիսի 16ին ի Թիֆլիզ հասեր է, ուր 2-3 օր մնալէ ետեւ ձամբայ ելեր է ի Ս. Էջմիածին երթալու. Յայտնի է թէ Նորին Սրբազնութիւնն ամենայն Հայոց վեհապառկա թղթով իրան տնօրէնութեամբն Թիֆլիզի վեհալիկն Առաջնորդ և Ս. Էջմիածնի ճեմարանին տնօրէն կարգուած է. բայց այս տնօրէնութիւնն տակաւին չէ վաւերացեալ յօդոստափառ Աղէքսանդր կայսերէն:

Եւ ծերունի անէր աղջկին
Երգէ յիշեց, նաեւ փորձած
աստղանիշը բարին վրայ.
Եւ ծերունի անէր.
— Դեռ շատ քարն էր, քարմուկ էր նա ուներ տարիս
հեղեղաբեկ.
Կըլեմէր. Սի՛ր, ամառն խորհուրդ. գաղտնի սնունդ
պատանուհեղ.
Կուգեմ յիշել, իւր երգը հոծէ քարին բուրբերուն.
Երգէ. ջնուցուիր անմեղ աղջկի մը յիշատակ:
Ու անա շրթներն այն հնօրեայ ծերունիին
հային բիւրջ փոշի բեռցած.
Ու անա ջափով խօսքեր մեռած մակուիսիին
զուրա կը բալի ծերը տխրած:
Եւ ծերունի անէր.
— Այսպէս երգեց
Երբ հիւանդ էր.
— Երբ առտու մի արեւն շատ
աչերն հագիւ բանար ծալտուն,
Երբ ի տանիս տատրակ մոյար
հագիւ երգեր գիւր կու կու կուն.
Ըսի ինքնին զոգնի տաճար
կանգնեց անա սրտիս գարունը.
Երբ իմ ձակատու վարսագիւ
բուրժաւ ինքն ծաղկանց խոնկին,
Երբ ամէկու շուշան ջրմեղ
գայլը կառնուր իմ քարն դեմքին.
Ըսի ինքնին շուշանագիւ
«Բարեւ, ստիպի մեմ սիրազին»,
Երբ ամօրեան աչերս առնոյզ
գարունին հեշտ շունգովն արբիւ.
Սէ՛ր ի մոլին վրայ մի գոյզ
փալտս էին շառագնայի:
Ըսի ինքնին «Բարեւ քարմուկ
այլ ջնմ յայնս ծիւղն միւրն».
Երբ ես զիտը ջղիտի
ի սիրափայլ իմ աչերին.
Երբ շատ շուրթեր հրապուրեի
գաղտնի մի բառ մըմայ ինքնին.
Ըսի ինքնին «Սէ՛ր ամմեղի

Առանայի մէջ՝ դժբաղդարար աղջային ծանր
խռովութիւնք աեղի ունեցեր են ի մէջ զլիսաւորաց
և ժողովրդեան մէկ մասին, ի պատճառս
աղջային դրամական ինչ ինչ հաշուոյ: Այսպէս
փափաքելի է որ այս ցաւալի երկպառակութիւնն
կ'Պօլսոյ աղջային պատրիարքարանի հայրական
միջամտութեամբն օր յառաջ վերջանայ.
ապա թէ ոչ յիշեալ երկու ընդդիմամիտ
կողմերէն պիտի պարտաւորին տեղական իշխա-
նութեանը զիմէլ: որոյ վերուն անդամադրելի
է, որովհետեւ տէրութեան օրինաց համեմատ է.
Այսու առթիւ կը յորդորեմք ուրիշ գաւառաց
մեր աղջայիններն ևս քիչ մը աւելի ա-
կանջ կախել կեդրոնական աղջային Պատրիար-
քարանի հայրական խրատուցը. քանզի նոյն
մէկ մասին յամենութիւնն որ և է գործոյ մի
համար, վերջապէս պիտի պարտաւորէ զգաւա-
ռական իշխանութիւնը միջամուխ լինել աղ-
ջային դործոյ, որպէսպիսի հասարակաց խաղաղու-
թիւնն հաստատուն պահուի:

ԱՂԲԱՏԱՍԻՐԱՅ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Այս Աստուածահաճոյ ընկերութիւնն որոյ
շարունակ յառաջադիմութիւնն պատիւ կընէ
իւր հիմնադրաց և իւր գործադիր խորհրդոյն
օր ըստ օրէ զարգանալու վերայ է. ինչպէս կը
տեսնուի իւր երեքասուներորդ ամին հաշուե-
յուցակէն, որ կըսկի 1874 Մայիսի 1էն մինչև
ցըլերը Ապրիլի 1875.
Յիշեալ հաստատութեան նոյն տարեան ծա-
խուց գումարն գրեթէ 21,500 զուրուշ է. բայց
եկամուտն 30,000 զուրուշէն աւելի եղած է.
ինչպէս յայտնի է իւր հրատարակած մանրամասն
հաշուեյուցակէն: Այս յուցակէն կը տեսնուի
նաեւ թէ Աղբատասիւրաց ընկերութիւնն արդէն
դրամագլուխ մի ունի, որ բաղկացեալ է ի
պատրաստ դրամոց և յանշարժ և ի շարժական
ստացունաց, և որ բոլորակ թուով 66,000
զուրուշի կը հասնի: Յիշեալ մտրդասիրական ըն-
կերութեան ձեռամբ յիշեալ նոյն երեքասուն-
երորդ ամին, խնամեալ աղբաւ և տնակ
հիւանդաց թիւն 283 հոգի է. բաց յայտնան 603
հիւանդք ուրի վերայ նայուած են:

նշանաբանն է «արեւնի»:
Երբ քիթունիկ ծողկաբափառ
իմ մատերուն մէջ վարդագին
նսկի փոշին տար ինձ անար
ու երբ խայտար իմ չար հոգին
Ըսի ինքնին «Բարեւ, տկար
գաւառիկս տամ ս'ամենդին»:
Երբ շուշանիս շէկ ծիւրերուն
մէջ կը գգար շնոց մեղրին
եւ երբ ծղուն այն երեքուն
գիւր բերր զրդեր հետեւ մեղախին:
Ըսի ինքնին «ամմեղաբիւնն
միշտ ծնող է քաղցրութիւնն»:
Երբ նոյն օրուան վերջալոյսին
էի. եւ իմ դիւրոյ մեղմիկ
երգերս ի սփռու բափառեին
կարմիր ձերմակ ծաղիկ ծաղիկ
Ըսի ինքնին «միւր Սէ՛ր ին
շունգով ջապրիւր նաեւ ծաղիկ»:
— Նաեւ քու ճիւղիկ:
Երբ ալ երկնի պայլոյ աստղեր
ձերմակ լոյսով կ'ողողուին,
եւ երբ լուսինն հագիւ շիկներ
ամպի քեթեւ քեթի տակին:
Ըսի ինքնին «անա լոյսեր—անա լոյսեր
անմուռնց անշունց ինձ կը ծաղկին»:
Իսկ երբ անմեղ զրկում կընէ
եւ ջարդեր քիւր մեղմեցին,
երբ իմ փայլին դառն տիւրեց
եւ Սէ՛ր ինձմէ երբ կայտնեցին:
Ըսի «անա աշխարհ ջար է—բռնուոր է
քե կայտնէ «սէր» ջապրիւր աղջիկ»:
Նաեւ ծաղիկ—նաեւ քու ճիւղիկ:
Եւ ծերունի յանկարծ տեց
մանկութիւնն այն խեղճ երգը
վերջացեր էր. զուրկն օրեց
— բուն մեռաւ—զոգեց ծերը:
«Որ խոնարհեց աստղանիշը»:
Յ. Կ. ՍՐԿԱՆՅԱՆ

